

Dobó Róbert

A hagyományos politikai skálázás hiányosságai nemzetközi kitekintésben

The Shortcomings of Traditional Political Scaling in an International Perspective

Összefoglalás

A tanulmány célja bemutatni a jobb- és baloldali, illetve autokratikus és liberális tengelyre építő, klasszikus politikai pozicionálás hiányosságait. A kérdést egy háromdimenziós rendszerben vizsgálva pontosabb képet kaphatunk: e három tengely a politikai, a személyes, illetve a gazdasági szabadságjogok. A tanulmány több ország példáján keresztül demonstrálja, hogy a fent említett szabadságjogok különválaszthatóak, egyenként vizsgálhatóak, cserébe az egyes országok pozíciója pontosan meghatározható. A tanulmány primer kérdőíves kvantitatív kutatási eredményekre épít, melyet szekunder kutatás adatai egészítenek ki. Az adatok alapján a háromdimenziós rendszerben a vizsgált hat ország, Magyarország, Szerbia, az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország, a Kínai Népköztársaság és Észak-Korea pozíciója egymáshoz képest pontosan meghatározható.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: F50, H10, M38, N40, P00

Kulcsszavak: személyes szabadságjogok, gazdasági szabadságjogok, politikai skála, demokrácia

DOBÓ RÓBERT tanársegéd, BGE Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék, PhD-hallgató, Pécsi Tudományegyetem KTK Gazdálkodástani Doktori Iskola (Dobo.Robert@uni-bge.hu).

Summary

The aim of the study is to illustrate the shortcomings of classical political classification into the categories rightist or leftist, or autocratic or liberal. Such a bipolar labelling does not give sufficient insight into people's everyday life or examine their situation. If a three-dimensional system is applied, a more accurate picture is obtained: political, personal, and economic freedoms, which enable in-depth examination. Through the example of Chile and the People's Republic of China, the study demonstrates that the above-mentioned freedoms can be separated, examined individually, and the position of certain countries can be precisely specified. The study builds on secondary statistical data collected from different sources, such as the Human Freedom Index and the Index of Economic Freedom. The secondary research data was complemented by primary quantitative questionnaire research involving 375 respondents. The results of primary research are validated by international indices. In total, six countries are in the focus of the investigation, namely Hungary, North Korea, the United States, the Russian Federation, the People's Republic of China and Serbia. According to the data, the position of each country can be precisely determined in relation to one another in the above-mentioned three-dimensional system.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: F50, H10, M38, N40, P00

Keywords: personal freedoms, economic freedoms, political scale, democracy

BEVEZETÉS

Manapság központi kérdésként jelenik meg, hogy milyen mértékben kötődik egymáshoz a politika és a gazdaság. Nyilvánvaló, hogy a gazdaságpolitikai döntéshozók nagy hatást gyakorolnak egy ország makrogazdasági teljesítményére. Meg kell jegyezni, hogy vannak olyan külső tényezők, amelyek befolyásolják a kibocsátást és a kereskedelmet is, nevezetesen a nemzetközi együttműködés rendszerei és szervezetei, a politikai konfliktusok, a természeti katasztrófák vagy az időjárás, illetve egyes nyersanyagok ára a nemzetközi piacon (olaj, gáz, szén, vas, élelmiszer stb.). Ami a politikai döntéshozókat illeti, az országok a hagyományos politikai skálán besorolhatók, ebben az esetben mérhető, hogy egy ország vezetése politikai értelemben hol található: a baloldalon (szocialista) vagy a jobboldalon (nacionalista). Mindez egy másik tengely segítségével tovább vizsgálható, amely megmutatja, hogy az ország autokrata vagy liberális-demokratikus-e. Ez a rendszer általános értelemben enged betekintést a domináns politikai irányvonalba, viszont a gazdaságpolitika fontosságáról megfelelően, és arról nem ad elegendő információt. Amennyiben a skálát megváltoztatjuk, úgy pontosabban lehet pozicionálni a különböző országokat. A bal és jobb, illetve autokrata és liberális kétdimenziós skála helyett a politikai és személyes szabadságjogokat szükséges feltérképezni, valamint a gazdasági szabadságjogok segítségével a kérdés mélységében is vizsgálható, mellyel háromdimenzióssá válik a rendszer.

A tanulmány kifejti, hogy a politikai, személyes és gazdasági szabadságjogok elválaszthatók egymástól, és ha egy háromdimenziós rendszerben elemezzük őket, úgy vizualizálható az országok egymáshoz viszonyított pozíciója.

A POLITIKAI BERENDEZKEDÉSEK SKÁLÁZÁSA

A domináns ideológia összefüggésben áll a skálázás kérdésével, hiszen szükséges a különböző országok és vezetési stílusok kategorizálása. Ennek a rendszere az ókori Görögországban alakult ki, és Arisztotelésztől származik. A rendszer két változót vesz figyelembe, egyrészt azt vizsgálja, hogy a vezető érdek öncélú – tehát egyéni –, vagy a közérdek-e a domináns, másrészt pedig azt, hogy hányan gyakorolják a hatalmat: egy, kevés vagy sok személy. Ennek alapján hat berendezkedés különböztethető meg. Érdekesség, hogy az arisztotelészi gondolkodásban a demokrácia negatív kategóriának minősül, hiszen a tömegek az egyéni érdekeknek megfelelően hozzák meg döntéseiket, ami öncélúvá teszi a rendszert (Jowett, 1885; MEK, 2018).

A rendszerezés modern változata szintén két skálát különböztet meg egymástól. A jobb- és baloldali ideológiák tengelyét, illetve az autokrata és liberális/demokrata tengelyt. Ezáltal egy sokkal rugalmasabb és sokkal szélesebb kategória-rendszer állítható föl (Heywood, 2015).

A POLITIKAI, A SZEMÉLYES ÉS A GAZDASÁGI SZABADSÁGJOGOK ELKÜLÖNÍTÉSE

A mindennapokban különböző hatalmi tényezők kapcsolódnak össze, közülük a cikk három hatalmi elemre összpontosít: a) a politikai szabadság- vagy demokratikus jogok (a személy mennyire élhet szabadon politikai szabadságjogaival, pl. a választás szabadsága); b) személyes szabadságjogok (például a szólás-, vallásszabadság); és c) gazdasági szabadságjogok (szabadon lehessen vállalkozásokat indítani és működtetni). Ezek a tényezők általában, de nem feltétlenül befolyásolják egymást, bár megjegyzendő, hogy az egyik magas szintje nem jelenti automatikusan a másik kettő magas szintjét is. Az, hogy egy országban bal- vagy jobboldali erők vannak hatalmon, a valóságban nem befolyásolja a hatalomgyakorlás módját, így inkább a politikai és személyes szabadságjogok tengelyét szükséges vizsgálni. A probléma ezzel a kétdimenziós rendszerrel az, hogy amennyiben egy szélsőjobboldali vagy szélsőbaloldali diktatúrát vizsgálunk, úgy a két rendszer pontosan ugyanoda pozicionálható. Emiatt szükséges a gazdasági szabadságjogok segítségével mélységében is vizsgálni ezt a kérdést, hiszen az egyik esetben egy gazdálkodó szervezet a magánszektorban nem fog tudni boldogulni és fejlődni, míg a másikban igen. Ezeket a szabadságokat külön lehet választani, és egyénileg lehet vizsgálni. Jó példa erre Chile a 70-es és 80-as években, vagy a mai modern Kínai Népköztársaság. A tanulmány három hipotézist vizsgál:

1. A politikai, a személyes és a gazdasági szabadságjogok elkülöníthetőek.
2. Egy ország a három szabadságjog különböző szintjeivel rendelkezhet.
3. A három szabadságjog három dimenzióban ábrázolható, és az országok pozíciója jól elkülöníthető.

PINOCHET ÉS A CHICAGO BOYS

A chilei gazdasági szerkezet a Pinochet-korszakban (Augusto Pinochet tábornok uralma 1973 és 1990 között) jó példaként szolgál arra, hogyan lehet egy ország politikai és gazdasági berendezkedését egymástól elválasztani. A Milton Friedman által támogatott liberális gazdasági elméletek vagy szabadpiaci kapitalizmus, amelyet a katonai vezetést segítő chilei közgazdászok egy csoportja is magáénak vallott – őket illeti a szakirodalom „Chicago Boys” néven –, liberális szabad piacgazdaságot hoztak létre az országban. A gazdasági modell a szabadpiaci kapitalizmus elméletén, a dereguláción és általában a szabadkereskedelem pozitív hatásain alapult. Mivel a magánvállalkozás a gazdasági együttműködés leghatékonyabb formája, így a vezető politikai elit döntése értelmében Chilében a piaci tevékenységet a magánvállalkozásoknak kellett dominálniuk (Letelier, 2016). Itt fontos megjegyezni, hogy Chile esetében a gazdaság már Pinochet hatalomátvétele előtt is többé-kevésbé a szabadpiaci elveknek megfelelően működött. A külföldi és a globális vállalatok jelen voltak az országban, 1957-ben mintegy 20 nagyvállalat volt a felelős a teljes piaci kibocsátás 28%-áért, 1966-ban pedig 284 vállalat irányította a teljes gazdaság nagy részét (Schneider, 2004). A Pinochet előtti időszak szocialista típusú kormányzása a pénzügyi szektor 80%-ának államosításával, magas inflációval és lassú gazdasági növekedéssel járt, valamint az államosítás elszigetelte az országot a világgpiactól (Caldwell–Montes, 2015). A magánnyugdíjpénztári rendszer, a privatizáció és a kedvező állami hitellehetőségek jelenléte fejlesztette a gazdaságot, habár a későbbiekben elősegítette a gazdasági szereplők koncentrációját (Sanchez, 2017). Ez az 1982 utáni időszakban együtt járt a pénzügyi szektor modernizálásával, illetve az oktatási rendszer szisztematikus bővítésével (Hojman, 2002). A Pinochet-rendszer célja volt integrálni Chilét a világgazdaságba, és csökkenteni az állam szerepét (Barrett, 1999). Így maga a gazdaság szabad és nyitott volt. Ha ez az állítás igaznak tekinthető, úgy kijelenthető, hogy Pinochet katonai hatalomátvétele és az új politikai rendszer megőrizte és továbbfejlesztette a már jelen lévő liberális piacgazdaságot. Meg kell jegyezni, hogy vannak olyan tényezők, amelyek nagyban befolyásolták a chilei gazdaságot (Haller, 2013; Krugman, 2010; Klein, 2010). Ilyen a monopolisztikus vállalatok dominanciája és a nagy-, közepes és kisvállalkozások hatalmi távolsága. Ez összességében hosszú távon a kisebb vállalatok kedvezőtlen helyzetéhez vezetett. A gazdasági rendszert számos tényező befolyásolta, például az 1980-as évek latin adósságválsága, a gyors deindusztrializáció, a magas munkanélküliségi ráta, illetve az időnkénti magas infláció. A mai napig vita tárgyát képezik a korszak gazdasági döntései és hatásai. Mindettől függetlenül Chile példáján jól látható, hogy a politikai, a személyes és a gazdasági szabadságjogok elválasztása alapvetően lehetséges. Összehasonlítva ezen időszakban a chilei gazdaságot más latin-amerikai diktatúrákkal, azt látjuk, hogy a „chilei modellt”, a piaci liberalizációt kommunikációs tekintetben igen, de a gyakorlatban nem követték sem Argentínában, sem Uruguayban (Biglaiser, 1999). Így az autokratikus rendszerek gazdaságfejlesztési hatása változó.

KÍNA: EGY ORSZÁG, KÉT RENDSZER

Az 1978-ban megkezdett gazdasági reformokig a Kínai Népköztársaság központilag tervezett, szovjet típusú gazdaság volt. A reformok eredményeként kialakult új helyzetet viszont gazdasági csodaként kezdték emlegetni a szakírók. A végrehajtott változtatások alapja egy új gondolkodásmód, Kína békés felemelkedésének stratégiája volt, amelyet Hu Csin-tao elnök vezetett be (Wilson, 2008; Qin, 2010). Kína az elmúlt 30 évben eltávolodott a politikai (főként katonai) konfliktusoktól, és kereskedelmi kapcsolatainak fejlesztésére összpontosított. Ennek eredményeképpen gazdasága megnyílt, és dinamikus fejlődésnek indult. Ugyanakkor Kína szocialista ország maradt, amely egypártrendszer – nevezetesen a Kínai Kommunista Párt – vezetésének keretei között működik. Párhuzamosan megtalálható a szovjet típusú, központilag tervezett gazdaság is, amely elméletileg nem egyeztethető össze a piacgazdasággal vagy a szabadpiaci kapitalizmussal. Mindez viszont Kínában működik. Ezt részben a különleges gazdasági övezetek (Holmes, 2017) megtervezésével sikerült elérni, amelyek gyorsan fejlődtek, és pozitív hatást gyakoroltak más kínai területekre. A gazdasági fejlődés keletről, a tengerparti területekről indult, és fokozatosan nyugati irányba tolódik el. Összességében is elmondható, hogy a gazdaság nem egységesen fejlődik, és markáns különbségeket mutatnak a különböző régiók (Chen–Wu, 2005). Habár a piacgazdaság és a kapitalizmus szavakat szinonimaként szoktuk használni, ez Kína esetében nem helytálló. Helyesebb „szocialista piacgazdaságként” meghatározni, amely feltételezi az állami beavatkozás és tervezés, valamint a szabad gazdálkodás és a magántulajdon egyidejű jelenlétét az országban (Larribe–Lightfoot–Zhao, 2009). A magántulajdon és a magánvállalkozás ebben az országban hosszú ideig illegálisnak minősült. Ezzel szemben alig harminc év telt el, és a kínai állam és társadalom is elfogadta az új rendszert (Feng–Wang, 2010).

Maga az ország gyors gazdasági fejlődést mutat mind a nettó gazdasági teljesítmény, mind a társadalmi és infrastrukturális változások tekintetében. Az ország politikailag rendkívül stabil, ami pozitívan befolyásolja a befektetési kedvet. A politikai stabilitás miatt a gazdaságpolitikája kiszámítható, illetve a központi irányvonalnak megfelelően lassan változik (Dittmer, 2015). Pinochet Chiléjéhez hasonlóan Kínának is merev politikai rendszere van, amely érvényesíti az egypárt szabályát. Ezt korlátozott személyes szabadságok egészítik ki, például egyes források szerint Kína államilag támogatott hackerek hálózatát tartja fent, amely folyamatosan figyeli az interneten a mikroblokkokat, és az olyan tartalmakat, amelyeket az állam feleslegesnek vagy negatívnak tart, törlik vagy módosítják. Ezt informálisan „Kínai Nagy Kiberfalnak” nevezik (Choucri–Clark, 2013). Ily módon az informatikai ipar és a telekommunikáció fejlesztető, ugyanakkor biztosítható az állami kontroll.

Kína példája is azt mutatja, hogy gazdasági szempontból két rendszer (központilag tervezett és szabadpiac) hosszú távon is létezhet együtt. A nagy kontrollal rendelkező autokrata vezetés, az egypártrendszer, illetve a viszonylag nagymértékű személyes szabadság szabad gazdasági aktivitással párosul. Ez megerősíti azt az elképzelést, hogy a politikai, a személyes és a gazdasági szabadságjogok elkülöníthetően vizsgálhatóak.

GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉS

A politikai skálarendszer összeállítását megalapozó primer kutatás 2019 januárjában és februárjában zajlott. A válaszadókat arra kértem, hogy értékeljék az országokat az észlelt szabadságok szerint egy 1-től 6-ig terjedő skálán. Ezeket a szabadságokat három szinten elemeztem: politikai, személyes és gazdasági szabadságjogok. A 375 válaszadó olyan 18 és 25 év közötti fiatal felnőtt volt, akik magasabb iskolai végzettséggel rendelkeztek, vagy éppen egyetemi tanulmányaikat folytatták. Az adatgyűjtés négy helyszínen zajlott, Budapesten, Szegeden, Pécsen és Szabadkán. A kérdőíveket Microsoft Office Word 2013-as programmal digitalizáltam, majd SPSS 24 segítségével értékeltem ki (Sajtos–Mitev, 2007). A kapott adatok nemcsak leíró jellegűek, de összehasonlíthatóak a nemzetközi adatbázisok értékeivel, és hitelesíthetőek a primer kutatás adatai.

Hat országot vizsgáltam a primer kutatás keretei között: Magyarországot, Szerbiát, a Kínai Népköztársaságot, az Orosz Föderációt, az Amerikai Egyesült Államokat és Észak-Koreát. A kiválasztás célja az volt, hogy biztosított legyen egy valóban nemzetközi (globális) kitekintés. Magyarország és Szerbia azért került a mintába, mert a primer kutatás ezekben az országokban zajlott, továbbá olyan szomszédos országok, amelyek különböző makrogazdasági mutatókkal rendelkeznek. Kína, az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország fontos globális gazdasági szereplő, így a kapott adatok három kontinensre vonatkoznak. Észak-Korea az adatok kontrollpontjaként funkcionál. Bár korlátozott, főként médiaforrásokból származó információk állnak csak rendelkezésre, egyértelmű, hogy Észak-Koreában politikai és gazdasági szempontból mindhárom szabadságjog rendkívül alacsony, így ha a válaszadók ennek megfelelően adnak válaszokat, akkor a többi esetben is megbízhatónak tekinthetőek a válaszok.

A primer kérdőíves kutatás három kérdése a következő volt:

1. A következő országokban egy 1-től 6-ig terjedő skálán mennyire élhet a lakosság politikai szabadságjogaival? 1: „egyáltalán nem”, 6: „teljesen szabadon”.

2. A következő országokban egy 1-től 6-ig terjedő skálán mennyire szabadon gyakorolhatják az emberek személyes és emberi szabadságjogaikat (a szólás és a szólásszabadság, a vallás stb.)? 1: „egyáltalán nem”, 6: „teljesen szabadon”.

3. A következő országokban egy 1-től 6-ig terjedő skálán mennyire szabadon tudnak az emberek vállalkozásokat alapítani és működtetni? 1: „egyáltalán nem”, 6: „teljesen szabadon”.

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Az adatok összegzése után az egyes kategóriákban kapott válaszok átlagolása következett, majd ezek összehasonlítása egymással, illetve a nemzetközi indexekkel. Az SPSS-statisztikák szerint a KMO-érték 0,700, amely az adatgyűjtés megfelelő minőségéről tanúskodik (Glen, 2016). A primer kutatás adatait három nemzetközi skálával vettem össze, a Human Freedom Index (HFI), az Index of Economic Freedom (IEF), illetve az Economic Complexity Index (ECI) adataival (1. táblázat).

A varianciaadatok vizsgálata azt mutatta, hogy a válaszadók egyes országokkal kapcsolatban megosztottak voltak. A legegységesebb vélemény Észak-Korea esetében tapasztalható, 0,3 és 0,5 közötti volt a variancia. Az Amerikai Egyesült Államok (USA) esetében 0,7 és 0,8, Szerbia 0,8 és 1,05, Magyarország, Kína és Oroszország esetében 1,06 és 1,53 közötti ez az érték.

1. táblázat: Az egyes országok átlagértékei

	Primer kutatás			Human Freedom Index			Index of Econ. Freed.	Econ. Complex. Index
	Politikai	Személyes	Gazdasági	Személyes	Gazdasági	Freedom Index		
Magyarország	4,12	4,31	4,53	8,26	7,22	7,74	66,8	1,38
Szerbia	3,78	3,85	3,87	7,85	6,85	7,35	60	0,53
Kína	2,60	2,67	3,16	5,35	6,46	5,91	52,7	0,69
Oroszország	2,92	2,99	3,47	5,71	6,83	6,27	52,1	0,85
USA	4,89	5,10	5,26	8,75	8,03	8,39	76,8	1,75
Észak-Korea	1,15	1,21	1,36	–	–	–	1,3	–

Forrás: Saját szerkesztés a primer kutatás és az SPSS-statisztikák, valamint a HFI-, IEF-, ECI-indexek alapján (Vasquez–Porčnik, 2019; Miller–Kim, 2019; ECI, 2017).

A korrelációs mátrix vizsgálata során erős együttmozgás az országok esetében nem figyelhető meg. Közepes, illetve gyenge korrelációt Magyarország és Szerbia mutat (0,484 a politikai szabadságjogok és 0,352 a személyes szabadságjogok tekintetében). Ez részben a földrajzi közelségnek, illetve az adatgyűjtés helyszínének tudható be, ám az átlagokat vizsgálva a két ország megítélése markáns különbségeket mutat. Az adatokból az is látszik, hogy a válaszadók a legrosszabb pontszámokat a politikai szabadságjogokra adták, általánosan négy százalékkal magasabb értékeket kapunk a személyes és nyolc százalékkal magasabbakat a gazdasági szabadságjogok tekintetében. Ezek az értékek az egyes országok tekintetében eltérőek lehetnek, de a növekedési tendencia ebben az adott sorrendben minden országgal kapcsolatban megfigyelhető.

A HFI-t a Cato és a Fraser Intézetek készítik el évente, és figyelembe vesznek olyan változókat, mint a jogállamiság, a biztonság, a szabad mozgás, a vallásszabadság, a kormány mérete, a kereskedelem szabadsága, a szabályozási és jogrendszer stb. Két fő változót állít elő: a személyes szabadság és a gazdasági szabadság skálát, és a kettő átlaga adja a HFI-indexet (Vasquez–Porčnik, 2016).

Az IEF, a The Heritage Foundation és a *The Wall Street Journal* által készített mérleg célja a gazdasági szabadság mértékének mérése egy adott országban, egy 0–100 skálán. A számok a következőket tükrözik: 0–49 elnyomott, 50–59 inkább szabad, 60–69 mérsékelt szabad, 70–79 többnyire szabad és 80–100 szabad (Miller–Kim, 2019). Az IEF 12 kvantitatív és kvalitatív változót vesz figyelembe négy csoportba osztva: jogállamiság,

a kormány mérete, szabályozási hatékonyság és nyitott piacok. A 12 változó átlagolása után egyenlő súllyal kerülnek be az értékelésbe.

Az ECI (OEC, 2017) figyelembe veszi egy ország termelési és kapcsolati (export-import) jellemzőit. Kérdés, hogy a domináns iparágak termeléséhez kapcsolódóan milyen tudásra van szükség (az iparág fejlettsége), ami megmutatja, hogy az egész gazdaságnak mekkora a tudásintenzitása. Figyelembe veszi a domináns termékek mi-benlétét, ennek megfelelően azt, hogy mennyire diverzifikált egy ország gazdasága. A gazdasági fejlődés és a sokszínűség, valamint a partnerországok gazdasági fejlődése és diverzifikációja tekintetében mátrix alakítható ki. Ez a mátrix maga az ECI-index. Minél magasabb az index, annál jobbnak tekinthető a gazdasági teljesítmény. 2017-ben a top három ország Japán (2,309), Svájc (2,243) és Németország voltak (2,075).

Fontos kiemelni, hogy Észak-Korea sokszor nem szerepel a nemzetközi indexekben, mivel vagy az adatszolgáltatás nem történt meg, vagy annak minősége nem megfelelő, illetve hitelessége nem ellenőrizhető.

ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A primer kérdőíves kutatás alapján egyértelmű sorrend állapítható meg a vizsgált hat ország tekintetében, s ez a sorrend minden kategória esetén megegyezik. A legmagasabb értékektől a legalacsonyabbakig: Amerikai Egyesült Államok, Magyarország, Szerbia, Oroszország, Kína, Észak-Korea. Minden ország javuló tendenciát mutat, bár eltérő mértékben, amikor a különböző szabadságjogokat vizsgáljuk: a politikai a legalacsonyabb, a személyes jobb, a gazdasági pedig a legmagasabb értékeket kapta.

A Human Freedom Index némely esetben eltér a primer kutatás eredményétől a személyes szabadság és a gazdasági szabadság tekintetében, például Magyarország és az USA esetében, ahol a személyes kapott magasabb, a gazdasági alacsonyabb értéket. Amennyiben viszont az országok átlagpontszámait vesszük figyelembe, úgy a sorrend azonos lesz.

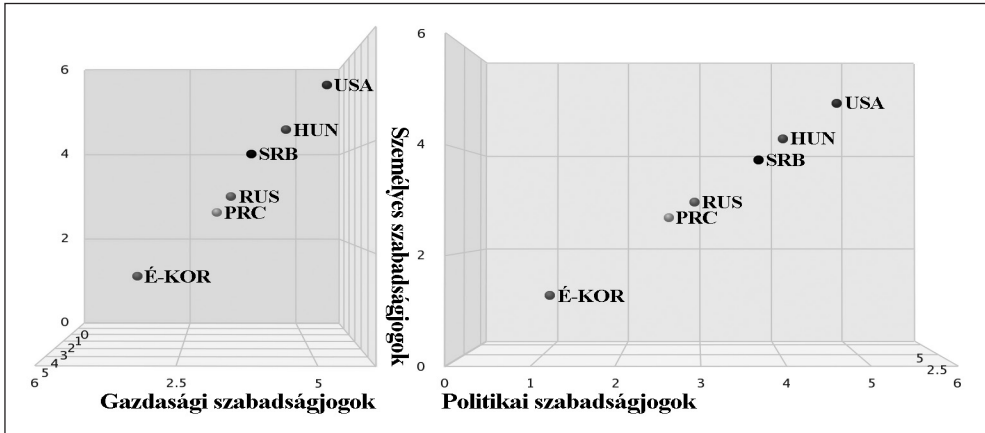
Az Index of Economic Freedom esetében igen közeli értéket kapott Kína és Oroszország, amely e két ország sorrendjének a felcseréléséhez vezetett, viszont a többi ország helyzete változatlan.

Az Economic Complexity Index esetében szintén a sorrend megváltozása figyelhető meg, ám csak kismértékben. Szerbia a harmadikról az ötödik helyre csúszott vissza, míg a többi ország egymáshoz viszonyított helyzete változatlan.

Összességében a primer kérdőíves kutatás adatai, illetve a különböző nemzetközi indexek összhangban állnak egymással, az esetleges eltérések vagy különbségek a választott metodológiának tudhatók be. Így a szekunder adatok validálják a primer adatokat. Az SPSS-szel készült statisztikák kivonatából egy háromdimenziós ábra készíthető (1. ábra).

Az ábra azt mutatja, hogy habár korreláció az egyes országok között nincsen, mégis csoportokat tudunk alkotni, illetve jelen esetben lineáris összefüggés figyelhető meg abban az esetben is, ha a politikai és a személyes, és abban az esetben is, ha a személyes és a gazdasági szabadságjogok tengelyét vizsgáljuk. A rendszer szélső pontjait mindkét esetben az Amerikai Egyesült Államok és Észak-Korea képviselik, a többi ország pedig

1. ábra: A primer kutatásban vizsgált hat ország pozíciója a háromdimenziós rendszerben, az SPSS-statisztikák átlagértékei alapján

Megjegyzés: Magyarország (HUN), Szerbia (SRB), Amerikai Egyesült Államok (USA), Orosz Föderáció (RUS), Kínai Népköztársaság (PRC), Észak-Korea (É-KOR).

Forrás: Saját szerkesztés

közöttük helyezkedik el. A pozíciók jól elkülöníthetők egymástól, és habár az egyes értékek eltéréseket mutathatnak egy ország tekintetében, mégis pozitív korreláció figyelhető meg. Minél magasabb az egyik szabadságjog, annál magasabb a másik kettő is. Az ábra azt szemlélteti, hogy Magyarország és Szerbia, illetve Oroszország és Kína helyzete a mélységi vizsgálat során is közel áll egymáshoz.

A primer kérdőíves kutatás, illetve a nemzetközi indexek tanulsága alapján az alábbi válaszok adhatóak a felállított hipotézisekre:

1. Igaznak bizonyult az állítás, miszerint a *politikai, a személyes és a gazdasági szabadságjogok elkülöníthetők*. Ezt a Kínai Népköztársaság, illetve Chile példája is megerősíti.

2. Az állítás, hogy *egy ország a három szabadságjog különböző szintjeivel rendelkezik*, csak részben igaz. Habár a három szabadságjog eltérő szintje, illetve eltolódása megfigyelhető, mégis inkább lineáris együttmozgásuk a jellemző, amely a három kategória erős összefüggését mutatja.

3. Szintén megerősítést nyert, hogy *a három szabadságjog három dimenzióban ábrázolható, és az országok pozíciója jól elkülöníthető*. A primer kérdőíves kutatás SPSS-statisztikai és a belőlük készült ábra is jól elkülöníthető pozíciókat határoz meg.

Jövőbeli kutatási kérdésként merül föl, hogy hasonló linearitás figyelhető-e meg, amennyiben több országra is kiterjedő kutatást végzünk. Illetve, hogy miként lehetséges a kérdést tovább árnyalni a meglévő, illetve új nemzetközi indexek szisztematikus és súlyozott beintegrálásával a meglévő háromdimenziós rendszerbe.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Barrett, Patrick S. (1999): The Limits of Democracy: Socio-Political Compromise and Regime Change in Post-Pinochet Chile. *Studies in Comparative International Development*, Vol. 34, No. 3, 3–36.

- Biglaiser, Glen (1999): Military Regimes, Neoliberal Restructuring, and Economic Development: Reassessing the Chilean Case. *Studies in Comparative International Development*, Vol. 34, No. 1, 3–26.
- Caldwell, Bruce – Montes, Leonidas (2015), Friedrich Hayek and His Visits to Chile. *The Review of Austrian Economics*, Vol. 28, No. 3, 261–309, <https://doi.org/10.1007/s11138-014-0290-8>.
- Chen, Chien-Hsun – Wu, Hsiu-Ling (2005): Determinants of Regional Growth Disparity in China's Transitional Economy. *Journal of Economic Studies*, Vol. 32, No. 5, 406–419, <https://doi.org/10.1108/01443580510622397>.
- Choucri, Nazli – Clark, David (2013): Who Controls Cyberspace? *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 69, No. 5, 21–31, <https://doi.org/10.1177/0096340213501370>.
- Dittmer, Lowell (2015): China's New Leadership and Global Role. *Asian Leadership in Policy and Governance*, Vol. 24, 21–43, <https://doi.org/10.1108/S2053-769720150000024002>.
- Feng, Tianli – Wang, Guofeng (2010): How Private Enterprises Establish Organizational Legitimacy in China's Transitional Economy. *Journal of Management Development*, Vol. 29, No. 4, 377–393, <https://doi.org/10.1108/02621711011039178>.
- Glen, Stephanie (2016): *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Test for Sampling Adequacy*. May 11, www.statisticshowto.com/kaiser-meyer-olkin/ (Letöltés: 2018. november 17.).
- Haller, Patric (2013): Pinochet-Era Economics, Borne From “Chicago Boys”, Still Impacting Chile. *Near-shore Americas*, October 29, www.nearshoreamericas.com/pinochetera-economics-continue-mold-chile/.
- Heywood, Andrew (2015): *Key Concepts in Politics and International Relations*. Macmillan Education.
- Hojman, David E. (2002): The Political Economy of Chile's Fast Economic Growth: An Olsonian Interpretation. *Public Choice*, Vol. 111, No. 1–2, 155–178.
- Holmes, Frank (2017): China's New Special Economic Zone Evokes Memories of Shenzhen. *Forbes*, April 21, www.forbes.com/sites/greatspeculations/2017/04/21/chinas-new-special-economic-zone-evokes-memories-of-shenzhen/#73766ccc76f2.
- Jowett, Benjamin (1887): *The Politics of Aristotle. Translated Into English*. Oxford University Press, London.
- Klein, Naomi (2010): Milton Friedman Did Not Save Chile. *The Guardian*, 3 March, www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2010/mar/03/chile-earthquake (Letöltés: 2019. január 16.).
- Krugman, Paul (2010): Fantasies of the Chicago Boys. *The New York Times*, March 3, <https://krugman.blogs.nytimes.com/2010/03/03/fantasies-of-the-chicago-boys/> (Letöltés: 2019. január 16.).
- Letelier, Orlando (2016): The ‘Chicago Boys’ in Chile: Economic Freedoms Awful Toll. *The Nation*, www.thenation.com/article/the-chicago-boys-in-chile-economic-freedoms-awful-toll/.
- MEK (2018): *Arisztotelész: Politika*. <http://mek.oszk.hu/04900/04966/04966.htm> (Letöltés: 2018. július 12.).
- Miller, Terry – Kim, Anthony B. (2019): *Index of Economic Freedom*. The Heritage Foundation, Washington.
- OECD (2017): *Economic Complexity Rankings (ECI)*. <https://atlas.media.mit.edu/en/rankings/country/eci/> (Letöltés: 2019. január 17.).
- Qin, Yaqing (2010): International Society as a Process: Institutions, Identities, and China's Peaceful Rise. *The Chinese Journal of International Politics*, Vol. 3, No. 2, 129–153, <https://doi.org/10.1093/cjip/poq007>.
- Rinaldi-Larribe, Marie-José – Lightfoot, William S. – Zhao, Zhongxiu (2009): Does China Deserve the Market Economy Status? *Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies*, Vol. 2, No. 2, 110–120, <https://doi.org/10.1108/17544400910966086>.
- Sajtos László – Mitev Ariel (2007): *SPSS Kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Sánchez-Ancochea, Diego (2017): The Political Economy of Inequality at the Top in Contemporary Chile. In: Bértola, Luis – Williamson, Jeffrey (eds): *Has Latin American Inequality Changed Direction?* Springer International Publishing, 339–363, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-44621-9>.
- Schneider, Ben R. (2004): *Business Politics and the State in Twentieth-Century Latin America*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Vasquez, Ian – Porčnik, Tanja (2018): *The Human Freedom Index*. Cato Institute, Washington.
- Wilson, Ernest J. (2008): Hard Power, Soft Power, Smart Power. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, Vol. 616, No. 1, 110–124, <https://doi.org/10.1177/0002716207312618>.